

чымасьць куплі зямлі, пакупная сіла сялянства — страшэнна малая. На гэта могуць сабе пазволіць хіба адны толькі „амэрыканцы“, якія не пасьпелі праесьці сваіх даляраў. Аб шырокай парцэляцыйнай акцыі нельга і думаць. Хіба што ўрад, сказаўшы „а“, скажа і „б“: адкрые сялянству (а не абшарнікам!) шырокі доўгатэрміновы крэдыт на куплю зямлі, як рабіў некалі расейскі зямельны банк⁴. Ведама, цяпер гэта рэч нялёгка. Але бяз гэтага нічога ня зробіш!

З-пад „апекі“ абшарнікаў

Палітыка паноў абшарнікаў у Польшчы — даволі спрытная. Гэтая выміраючая, збанкрутаваўшая і маральна, і эканамічна кляса знайшла спосаб прадоўжыць сваю агонію і хоць на нейкі час адкласьці немінучую сьмерць. Дзеля гэтага была распачата вельмі энэргічная акцыя ў тым кірунку, каб пад крыльце абшарніцкіх арганізацыяў прыгарнуць вялізарныя ў Польшчы сялянскія масы, як „рольнікаў“¹, і гэтак ад імя ўсяго „ральніцтва“ выступаць перад дзяржаваю з усё новымі і новымі дамаганьнямі ўсялякіх льгот і крэдытаў, львіная доля якіх гэтак ішла б паном-абшарнікам. Так паразітная расьліна прычапляецца да здоровага, сільнага дрэва і жывіцца сокамі яго, сама нічога ня робячы.

Мамэнтам абшарніцкага трыюмфу была згода так званых „кулэк ральнічых“² аб’яднацца ў супольнай „ральнічай“ цэнтралі з абшарніцкімі арганізацыямі. Пасьля гэтага абшарнікі высока паднялі галаву і з пэўнасьцю сябе пачалі выступаць перад усімі як прадстаўнікі і сялянскіх масаў — такіх жа „браці ральнікуў“, толькі дробных.

Ці скарысталі нешта на гэтым тыя „дробныя рольнікі“? Адказ на гэтае пытаньне — вельмі сумны для сялянства. Затое абшарнікі шмат выкарысталі сваё палажэньне. Выкарысталі так, што ажно дзяржаўная ўлада аказалася змушанай неяк бараніць „дробных ральнікуў“ ад іхніх „апекуноў“. Прагавітасьць абшарнікаў на дзяржаўныя крэдыты выявілася ў гэткай непрызваітай³ форме, што дзяржаўная ўлада ўрэшце сказала ім „годзе!“

З блага ўкрыванай злосьцяй орган віленскіх абшарнікаў „Слова“ ў нумары з 30 верасня друкуе пад загалоўкам „Яшчэ адна бюракратычная выдумка“ гэткае паведамленьне:

„У недалёкай будучыні мае паўстаць у Вільні разьдзельчы ўрад⁴ дзеля крэдытных спраў для дробнае зямельнае ўласнасьці (да 50 га); задачай яго было б урэгуляваньне падзелу крэдытаў, прызначаных для дробных рольнікаў“.

Нэрвовасьць абшарніцкае газэты — зусім зразумелая. Выдзяленьне ў асобным урадзе справы падзелу дзяржаўных крэдытаў для дробных гаспадароў пазбаўляе абшарнікаў — пры здабываньні крэдытаў для вялікае ўласнасьці — магчымасьці падшывацца пад фірму „ўсяго ральніцтва“, якое з гэных крэдытаў мала што й нюхае. Ужо самы факт сьцьвярджэньня польскім урадам неабходнасьці выдзяленьня дробнае ўласнасьці (перадусім — сялянскае) ёсьць актам абвіненьня проці буйных абшарнікаў. І з гэтага пункту гледжаньня стварэньне новага разьдзельчага ўраду (хоць тых урадаў наагул запраўды зашмат!) у гэтым выпадку трэба лічыць зьявішчам дадатным.

Было б вельмі пажадана, каб урэшце скончыўся „флірт“ кіруючых чыньнікаў з банкрутамі абшарнікамі: лішне ўжо дорага абходзіцца ён дзяржаўнаму скарбу Польшчы.